

ALINA WALENIA TERESA MIŚ
Wydział Ekonomii
Uniwersytet Rzeszowski

EUROPEJSKA SIEĆ EKOLOGICZNA NATURA 2000 - CELE, UWARUNKOWANIA I MOŻLIWOŚCI ZASTOSOWANIA W POLSCE

1. Wprowadzenie

Sieć Natura 2000 jest jedną z najważniejszych inicjatyw UE na rzecz ochrony przyrody. Zgodnie z postanowieniami prawa Wspólnoty Europejskiej, jest spójna europejska sieć ekologiczna, której celem jest zachowanie rodzajów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków ważnych dla krajów Wspólnoty z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej. Ustanowienie obszaru Natura 2000 jest wskazaniem i podkreśleniem jego rangi i znaczenia dla zachowania dziedzictwa europejskiego, a także wypełnieniem przez Polskę zobowiązań wynikających z dyrektyw Rady Europy: 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r.¹ w sprawie ochrony dzikich ptaków (tzw. Dyrektywy Ptasiej) i 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r.² w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory (tzw. Dyrektywy Siedliskowej). Utworzenie w krajach Unii Europejskiej, systemu obszarów chronionych, połączonych korytarzami ekologicznymi pod nazwą sieć Natura 2000 (N2000), stanowić ma praktyczną realizację zobowiązań wynikających z Konwencji o różnorodności biologicznej z Rio de Janeiro. Sieć Natura 2000 składa się z dwóch typów obszarów:

- specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO), tworzone na podstawie Dyrektywy Siedliskowej dla ochrony: typów siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt,
- obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO), tworzone na podstawie Dyrektywy Ptasiej dla ochrony siedlisk ptaków.

¹ Dz.U.UE.L.99.94.24.

² Dz.U.UE.L.92.206.7.

Zgodnie z traktatem akcesyjnym Komisja Europejska w wytycznych z dnia 25 lipca 2002 (znak: DG Env. B2/AR D(2002), zobowiązała nowo wstępujące kraje, do przedstawienia do dnia akcesji listy proponowanych obszarów sieci Natura 2000. W Polsce w zakresie wdrażania ochrony na obszarach N2000 nie ustalono okresów przejściowych. W dokumencie pn. "Stanowisko negocjacyjne Polski w obszarze środowisko" stwierdzono, że „Polska akceptuje i wdroży całość *acquis communautaire* w zakresie ochrony przyrody i nie będzie się domagała okresów przejściowych w tej dziedzinie”.

Wdrożenie sieci Natura 2000 w Polsce zostało uznane za zadanie priorytetowe w takich dokumentach strategicznych jak: *Krajowa strategia ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z programem działań* zatwierdzona przez Radę Ministrów dnia 25. lutego 2003 r. oraz *Polityka ekologiczna państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010*, uchwalona przez Sejm 8. maja 2003 r.³.

Komisja Europejska szczególną uwagę zwracała na wdrażanie w Polsce procesu tworzenia i funkcjonowania sieci N2000, oceniając, że bez przyspieszenia prac założony na 2010 r. cel – „Powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej na kontynencie europejskim” - nie zostanie osiągnięty [Łustacz 2002].

Przedstawiona przez Rząd RP propozycja obszarów N2000, w ocenie KE była niewystarczająca. W kwietniu 2006 r. KE wystosowała do Rządu Polskiego 2 pisma w sprawie niewłaściwego wdrażania postanowień dyrektyw i zobowiązała do jak najszybszego rozszerzenia sieci. Do chwili obecnej ostateczny kształt sieci N2000 w Polsce nie został uzgodniony. Nie wywiązywanie się z nałożonych dyrektywami obowiązków w zakresie sieci ekologicznej N2000 zagrożone jest sankcjami finansowymi. W celu zrealizowania obowiązków nałożonych przez KE należy podejmować działania na rzecz tworzenia współpracy i porozumienia pomiędzy stroną rządową oraz samorządami lokalnymi, zarządcami lub właścicielami gruntów, na których usytuowane są projektowane siedliska Natura 2000, a także z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się problematyką ochrony przyrody.

Na ochronę różnorodności biologicznej przeznaczane są w budżecie UE coraz większe środki. W okresie 2007 – 2013 istnieje możliwość dofinansowania działań z funduszy strukturalnych, funduszy spójności, funduszy rozwoju obszarów wiejskich oraz funduszu Life+. W nowej perspektywie finansowej Unii Europejskiej wsparcie rozwoju obszarów wiejskich, w tym także obszarów objętych Naturą 2000 jest finansowane w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, utworzonego na mocy Rozporządzenia Rady (WE) 1698/2005 w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej.

Czy Polska będzie beneficjentem środków finansowych z UE czy też płatnikiem kar, jakiegó grożą państwowóm nie wywiązujującym się z postanowień ww. dyrek-

³ M.P. Nr 33, poz. 433.

tyw, będzie zależało od tempa i prawidłowości wdrożenia ochrony na obszarach Natura 2000.

Celem niniejszej publikacji jest przedstawienie znaczenia obszarów Natura 2000 w polityce ekologicznej Wspólnoty Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem tej problematyki w woj. podkarpackim. Na podstawie materiałów empirycznych oraz literatury dotyczącej omawianego problemu przedstawione zostały obowiązujące zasady tworzenia, zarządzania i zapewnienia ochrony obszarów N2000 wg uregulowań prawnych w Polsce wynikających z obowiązujących dyrektyw Rady Europy: 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. i 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r.

2. Zarządzanie siecią Natura 2000

Sieć Natura 2000 wymaga wdrożenia odpowiedniego systemu zarządzania zarówno na poziomie UE, jak i poszczególnych państw członkowskich. W UE głównymi instytucjami zarządzającymi są: Komisja Europejska i Europejska Agencja Środowiska. W poszczególnych krajach członkowskich zarządzanie siecią Natura 2000 uwarunkowane jest tradycjami ochrony przyrody i wynikającymi z nich rozwiązaniami administracyjnymi. Jest to zazwyczaj statutowe zadanie organów rządowych, które współpracują z organizacjami resortowymi, pozarządowymi i indywidualnymi ekspertami. Dyrektywa siedliskowa nie precyzuje sposobu zarządzania siecią Natura 2000, pozostawiając rozstrzygnięcia tych zagadnień państwu członkowskiemu. Artykuł 11 Dyrektywy Siedliskowej nakłada na nie jedynie obowiązek nadzorowania i monitorowania stanu ochrony siedlisk przyrodniczych i gatunków wymienionych w załącznikach I i II Dyrektywy Siedliskowej oraz w załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Podstawowym aktem prawnym w Polsce określającym organizację i zasady ochrony na obszarach Natura 2000 jest *ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody*⁴ oraz wydane rozporządzenie z dnia 16 maja 2005 r. w sprawie typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, wymagających ochrony w formie wyznaczenia obszarów Natura 2000⁵.

Rozporządzenie zawiera cztery załączniki:

- w załączniku nr 1 są wymienione typy siedlisk przyrodniczych, w tym typy siedlisk przyrodniczych o znaczeniu priorytetowym, wymagające ochrony w formie wyznaczenia obszarów Natura 2000,
- w załączniku nr 2 wymieniono gatunki roślin, w tym gatunki roślin o znaczeniu priorytetowym, wymagające ochrony w formie wyznaczenia obszarów Natura 2000,
- w załączniku nr 3 wymieniono gatunki zwierząt, z wyjątkiem gatunków

⁴ Dz.U. Nr 92, poz.880 z późn. zm.

⁵ Dz.U. Nr 94, poz.795.

ptaków, w tym gatunki zwierząt o znaczeniu priorytetowym, wymagające ochrony w formie wyznaczenia obszarów Natura 2000,

- załącznik nr 4 przedstawia kryteria oceny znaczenia w skali kraju letnich i zimowych schronień nietoperzy.

Obszar Natura 2000 może obejmować część lub całość obszarów i obiektów objętych innymi formami ochrony przyrody, takimi jak: parki narodowe, rezerwaty przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne i zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (art. 25 ust. 2 ustawy o ochronie przyrody). Wiele obszarów wytypowanych do sieci Natura 2000 nie było dotychczas objętych żadną formą ochrony. W trakcie badań prowadzonych na tych obszarach stwierdzono, że są one bardzo wartościowe przyrodniczo [Pawlaczyk, Jaremczek 2004].

Zgodnie z art.6 i art.8 Dyrektywy Siedliskowej, finansową odpowiedzialność za utworzenie i utrzymanie sieci Natura 2000 będą ponosić państwa członkowskie. Unia Europejska zobowiązała się do pomocy finansowej w utrzymaniu siedlisk przyrodniczych i gatunków o znaczeniu priorytetowym. Źródłem finansowania kosztów utworzenia i utrzymania obszarów Natura 2000 dla państw członkowskich będzie nowy instrument Lift +, obejmujący finansowanie tych działań, których nie obejmą fundusze rozwoju obszarów wiejskich i Fundusz Spójności. Źródłem finansowania mogą być także krajowe fundusze, np. Ekofundusz, wojewódzkie fundusze ochrony środowiska, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Sprawujący nadzór nad obszarami Natura 2000 będą do nich składać wnioski o finansowanie konkretnych działań ochronnych lub inwestycji służących ochronie przyrody w odniesieniu do wymagań Dyrektywy Siedliskowej [Machuińska 2004].

Zgodnie z cyt. ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, minister właściwy ds. środowiska nadzoruje funkcjonowanie obszarów Natura 2000. Na szczeblu wojewódzkim obszary Natura 2000 będą podlegać wojewodzie jako reprezentantowi rządu, który będzie koordynował prace na obszarach Natura 2000 na terenie swojego województwa. Do kompetencji Wojewody będzie należało m.in. zawieranie umów z właścicielami gruntów, w których wyszczególnione będą wykazy niezbędnych działań, sposoby i terminy ich wykonania oraz wartość rekompensaty za dochody utracone w wyniku wprowadzonych ograniczeń na obszarach Natura 2000. Do zadań Wojewody będzie należało także wydawanie zezwoleń na realizację inwestycji lub innych działań, mogących mieć wpływ na stan obszaru Natura 2000, na podstawie niezależnie wykonanej oceny wpływu tego działania na przedmiot ochrony (OOŚ) oraz po uzyskaniu opinii rad gmin, których dane przedsięwzięcie dotyczy. Jeśli będzie taka potrzeba, Wojewoda będzie ustalał również zakres, miejsce, termin i sposób wykonania kompensacji przyrodniczej oraz nadzorował jej wykonanie [Łustacz 2002].

Sprawowanie nadzoru nad poszczególnymi obszarami Natura 2000 będzie mogło zostać powierzone różnym podmiotom, w zależności od właściwości gruntów, statusu ochronnego terenu. Najbardziej odpowiednimi do objęcia funkcji sprawującego nadzór będą dyrektorzy parków narodowych i krajobrazowych, na terenie których utworzone zostaną obszary N2000. Może też zostać im powierzony nadzór nad terenami sąsiednimi włączonymi do sieci. W pozostałych przypadkach nadzór będą sprawować odpowiednie służby, np. administracji Lasów Państwowych. W proces zarządzania siecią Natura 2000 powinny zostać włączone władze samorządowe – gminne, powiatowe, wojewódzkie, a także jednostki odpowiedzialne za gospodarkę wodną oraz prywatni właściciele.

Obszary Natura 2000 zostały wyznaczone w drodze rozporządzenia Ministra Środowiska, w którym podane zostały: nazwa, powierzchnia, położenie, cel i przedmiot ochrony. Szczegółowe ustalenia dotyczące ochrony zostaną opracowane w planie ochrony, który będzie musiał zostać sporządzony w ciągu 5 lat od wyznaczenia obszaru i uzgodniony z odpowiednimi radami gmin. Na Obszarach Natura 2000, które obejmują również teren parku narodowego, krajobrazowego, obszar zarządzany przez Lasy Państwowe, plany ochrony i urządzenia lasu powinny być ze sobą zgodne. Sporządzanie planu ochrony będzie należało do sprawującego nadzór nad obszarem. Do jego obowiązków będzie należało monitorowanie stanu ochrony siedlisk i gatunków, z uwzględnieniem siedlisk i gatunków o znaczeniu priorytetowym, a także sprawozdawczość i raportowanie (co 6 lat w przypadku obszarów specjalnej ochrony siedlisk SOO, i co 3 lata w przypadku obszarów specjalnej ochrony ptaków OSO).

W Polsce ustawa o ochronie przyrody wprowadziła bardzo skomplikowany i niejednoznaczny system kompetencji w odniesieniu do obszarów Natura 2000. Wyróżnia np. cztery różne szczeble kompetencyjne: „nadzorujący funkcjonowanie obszarów Natura 2000”, „koordynujący funkcjonowanie obszarów Natura 2000”, „sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000” i „wykonujący zadania w zakresie ochrony przyrody na obszarze Natura 2000”. Jednak w przypadku wielu obowiązków nie jest jasne, który z tych szczebli odpowiada za ich wykonanie, który za monitorowanie, a który za finansowanie. Również wzajemne relacje pomiędzy nimi nie zostały jednoznacznie ustalone.

Nałożenie na wojewodów obowiązków w zakresie koordynacji nadzoru nad obszarami N2000, nie zostało skorelowane z przepisami dotyczącymi finansowania ochrony tych obszarów. Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody koszty związane z wdrożeniem i funkcjonowaniem sieci finansowane są przez Wspólnotę Europejską, z budżetu państwa z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw środowiska oraz funduszy celowych. Prowadzenie gospodarki na obszarach Natura 2000 podlega ograniczeniom mającym na celu zachowanie walorów przyrodniczych terenu. Ograniczenia gospodarcze dotyczyć będą nowych inwestycji

i znaczącej intensyfikacji gospodarki. W przypadku wszystkich nowych projektów, np. budowy autostrady, lokalizacji nowych zakładów przemysłowych, itp. konieczne będzie przeprowadzenie oceny oddziaływania na środowisko (OOŚ) pod kątem wpływu inwestycji na przedmioty chronione na mocy Dyrektywy Siedliskowej. Ocenę taką należy przeprowadzać zarówno w odniesieniu do inwestycji zlokalizowanych w obszarze Natura 2000, jak też w bezpośrednim sąsiedztwie tego obszaru.

Z badań Stasiaka i Czapiewskiego wynika, że z obszarami Natury 2000 mogą wystąpić problemy przy wyznaczaniu przebiegu tras komunikacji, zwłaszcza kołowej. Świadczy o tym spór o dolinę Rozpudy w województwie podlaskim i związane z tym perypetie lokalizacji obwodnicy Augustowa (trasa Via Baltica). Według wspomnianych autorów eskalacji takich konfliktów należy spodziewać się w najbliższej przyszłości [Stasiak, Czapiewski 2007].

3. Sieć Natura 2000 a rozwój rolnictwa

Sieć Natura 2000 oprócz celów przyrodniczych zajmuje się także zadaniami związanymi z rozwojem rolnictwa i polityką strukturalną obszarów wiejskich, ponieważ ok. 1/3 gruntów zaproponowanych do sieci Natura 2000 to grunty rolne (pola, łąki i pastwiska). Doświadczenia wielu krajów UE wskazują, że rozwój rolnictwa ukierunkowany jedynie na wzrost produkcji rolnej i osiąganie zysków ekonomicznych powoduje zarazem niszczenie środowiska i pogarszanie stanu przyrody. Proces ten jest tym bardziej widoczny, im bardziej intensywnie jest prowadzona gospodarka rolna i bardziej uprzemysławiane są jej metody. Dlatego wiele krajów próbuje przywracać bardziej tradycyjne metody produkcji rolnej, wdrażając zarazem ideę rolnictwa zrównoważonego, a więc nieco mniej wydajnego, ale bezpieczniejszego dla środowiska. Odchodzi się od wspierania intensywnego rolnictwa na rzecz programów rolnośrodowiskowych⁶. Są one wdrażane w UE od 1993 r. i obejmują 7 głównych pakietów. Wśród nich jest kilka zbieżnych z celami sieci Natura 2000. Należą do nich przede wszystkim: utrzymanie łąk ekstensywnych (przywrócenie lub kontynuacja wykaszania traw od 1 lipca na łąkach jednokośnych) i utrzymanie pastwisk ekstensywnych (przywrócenie lub zachowanie licznych wypasów na półnaturalnych pastwiskach). Wspomagają ten program pozostałe pakiety, takie jak: rolnictwo zrównoważone (polegające na ograniczeniu nawożenia i odpowiednim następstwie roślin) oraz rolnictwo ekologiczne (stosowanie metod zgodnych z ustawą o rolnictwie ekologicznym). Na ob-

⁶ II Polityka Ekologiczna Państwa, Rada Ministrów, 2000, www.mos.gov.pl/mos/put_VI Program działania Unii Europejskiej w ochronie środowiska Our Future Our Choice, www.europa.eu.int/comm/environment.

szarach Natura 2000, zgodnie z art. 16 Rozporządzenia Rady (WE) o rozwoju obszarów wiejskich 1257/1999, istnieje możliwość rekompensowania rolnikom poniesionych kosztów lub utraconych możliwości. Dotyczy to tych rolników, których dotyczą ograniczenia w prowadzeniu działalności rolnej ze względu na wymogi ochrony środowiska przyrodniczego, jeżeli w związku z tym zostały poniesione koszty lub utracone korzyści. Rekompensata poniesionych kosztów lub utraconych możliwości wynika ze stosowania ograniczeń w gospodarce rolnej wynikających z zasad ochrony środowiska obowiązujących we Wspólnocie. Wsparcie finansowe w ramach programów rolnośrodowiskowych dotyczy przede wszystkim:

- użytkowania gruntów rolnych w sposób zgodny z wymogami ochrony przyrody, zachowania struktury krajobrazu, zasobów naturalnych, gleb i różnorodności zasobów genetycznych,
- ekstensyfikacji działalności rolniczej i zachowania ekstensywnej gospodarki pastwiskowej
- ochrony walorów przyrodniczych obszaru,
- utrzymania krajobrazów i historycznych cech obszarów rolniczych,
- tworzenia planów ochrony środowiska w działalności rolniczej.

Wsparcie gospodarowania na obszarach Natura 2000 uwzględnione zostało w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) na lata 2007 – 2013, zatwierdzonym w dniu 24 lipca 2007 r. na posiedzeniu Komitetu Rozwoju Obszarów Wiejskich Unii Europejskiej. Budżet PROW to kwota 17,2 mld euro. Instrumenty PROW 2007 – 2013 podzielone zostały na trzy osie, których realizacja ma przyczynić się do osiągnięcia następujących celów:

- poprawa konkurencyjności rolnictwa i leśnictwa przez wspieranie restrukturyzacji, rozwoju i innowacji,
- poprawa środowiska naturalnego i terenów wiejskich przez wspieranie gospodarowania gruntami,
- poprawa jakości życia na obszarach wiejskich oraz popieranie różnicowania działalności gospodarczej [Symonides 2007].

Istotne działanie związane z obszarami Natura 2000 w ramach 2 osi stanowią „programy rolnośrodowiskowe”, a szczególnie dwa pakiety 4 i 5. Pakiet 4 to ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000, natomiast pakiet 5 to ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000. Należy podkreślić, że beneficjenci realizujący program rolnośrodowiskowy w ramach PROW 2004 – 2006 na obszarach Natura 2000 mogą przejść na płatności w ramach działania Natura 2000 pod warunkiem, że powstaną plany zarządzania lub inne obowiązkowe wymogi dla rolnika w formie planów zarządzania lub w innej równoważnej formie [Bernacka, Jermaczek, Kierus, Ruszlewicz 2004].

Programy rolnośrodowiskowe w Polsce wdrażane są na wybranych terenach, tj. obszarach przyrodniczo – wrażliwych (OPW) i strefach priorytetowych. W du-

zym stopniu tereny te pokrywają się z obszarami o największej wartości przyrodniczej, z których część została wytypowana do sieci Natura 2000. Działania w ramach wspomnianych programów mają charakter długofalowy i mogą obowiązywać nawet przez 20 lat. W bieżącym okresie finansowania, a także w poprzednim 2004 – 2006, płatności dla indywidualnych rolników obliczane są jedynie od tych zobowiązań, które wykraczają poza tzw. dobrą praktykę rolniczą i określane są w przeliczeniu na 1 ha i są zróżnicowane w zależności od zakresu podejmowanych działań. W Rozporządzeniu Rady 1257/1999 określono maksymalne stawki dla rolników w ramach programów rolnośrodowiskowych. W Polsce szczegółowe warunki i tryb udzielania pomocy na wsparcie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych określa Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 lipca 2004 r. (Dz.U. Nr 174, poz. 1809), zgodnie z którym płatność rolnośrodowiskowa jest udzielana w ramach różnych pakietów, np. utrzymanie łąk ekstensywnych, utrzymanie pastwisk ekstensywnych, ochrona gleb i wód. Płatności te należą do płatności bezpośrednich. Wykonanie działań podlega kontroli administracyjnej. Rolnik zobowiązany jest do przechowywania dokumentacji dotyczącej gospodarowania, np. rachunków, etykiet z opakowań zakupionych nawozów, wyników analizy gleb. Natomiast kontrola w gospodarstwie polega na sprawdzeniu wszystkich działań podjętych w ramach programu rolnośrodowiskowego, a więc zadrzewień, odłogowania pól, zasiewów, itp.

4. Stan wdrażania sieci Natura 2000 w województwie podkarpackim

Stan środowiska przyrodniczego w woj. podkarpackim determinowany jest przez wiele czynników, nie tylko geograficznych czy też historycznych. Jest to region pozbawiony wielkich aglomeracji na tle innych części Polski i niezbyt zasobny w surowce naturalne dzięki czemu ingerencja człowieka była niewielka. Brak wielkiego przemysłu, tradycyjne rolnictwo, szacunek dla przyrody są podstawą dobrej kondycji ekologicznej dzisiejszego Podkarpacia. Województwo podkarpackie z uwagi na swoje zróżnicowanie geograficzne i klimatyczne posiada znaczne obszary wyróżniające się różnorodną, bogatą florą i fauną. Z terenu województwa podkarpackiego zgłoszonych zostało do Komisji Europejskiej 21 obszarów Natura 2000 o łącznej szacunkowej powierzchni ok. 490 tys. ha, stanowiącej 27,5% powierzchni województwa. Wśród obszarów objętych programem N2000 w woj. podkarpackim (tabela 1) wyszczególnionych zostało 14 specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000 (SOO) i 7 obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (OSO), które w różnym stopniu (od 30% do 100%) pokrywają się z innymi powierzchniowymi formami ochrony przyrody (park narodowy, rezerwat, park krajobrazowy, obszar chronionego krajobrazu). Obszary Natura 2000 położone są na terenie gmin województwa podkarpackiego i sąsiadującego lubelskie-

go. Dokładne informacje na temat położenia konkretnych działek ewidencyjnych na obszarach Natura 2000 można uzyskać u właściwego w danym województwie Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody. Wnioski należy składać do Wydziału Środowiska i Rolnictwa właściwego Urzędu Wojewódzkiego.

Tabela 1

Sieć Natura 2000 w województwie podkarpackim
(wg stanu na 17 czerwca 2007 r.)

Lp.	Obszar Natura 2000 (symbol i nazwa)	Powierzchnia (w woj. podkarpackim) w ha	Procent pokrycia obszaru N2000 z innymi formami ochrony przyrody
1.	PLH180001 „Ostoja Magurska”	20 084,50	100
2.	PLC180001 „Bieszczady”*	111 519,46	100
3.	PLB180001 „Pogórze Przemyskie”	65 366,10	powyżej 90
4.	PLB060005 „Lasy Janowskie”	26 525,20	powyżej 90%
5.	PLB060008 „Puszcza Solska”	11 439,90	powyżej 90%
6.	PLH060031 „Uroczyska Lasów Janowskich”	4 343,10	100%
7.	PLH180006 „Kołacznia”	0,10	100%
8.	PLH180008 „Fort Salis Soglio”	51,70	0
9.	PLB060002 „Roztocze”	21 797,90	100%
10.	PLB180003 „Góry Słonne”	55 036,80	powyżej 90%
11.	PLB180005 „Puszcza Sandomierska”	129 115,60	30-40%
12.	PLH120033 „Bednarka”	1 289,15	0
13.	PLH180011 „Jasiołka”	686,73	40%
14.	PLH180015 „Łysa Góra”	2 882,10	100%
15.	PLH180016 „Rymanów”	8 174,38	powyżej 90%
16.	PLH180018 „Trzciana”	2 724,29	100%
17.	PLH180009 „Sztolnie w Węglówce”	61,12	100%
18.	PLH180017 „Horyniec”	5630,29	80%
19.	PLH180013 „Góry Słonne”	55 036,80	powyżej 90%
20.	PLH180014 „Ostoja Jaślińska”	29 491,45	100%
	Razem	488 124	88%

*PLC180001 „Bieszczady” – uwzględniany jest jako dwa obszary: ptasi i siedliskowy

Źródło: www.mos.gov.pl

Służby ochrony przyrody z Podkarpacia zgodnie z obowiązującą procedurą w niewielkim zakresie uczestniczyły w typowaniu tych obszarów. Uczestnictwo w procesie wyznaczania sieci Natura 2000 w woj. podkarpackim polegało na opiniowaniu przesyłanych przez Ministra Środowiska list proponowanych obszarów Natura 2000. Opiniowanie projektowanych obszarów do sieci Natura 2000 dokonywane było we współpracy w tym zakresie z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się problematyką obszarów Natura 2000 w woj. podkarpackim. Współpraca służb ochrony przyrody PUW z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się problematyką obszarów Natura 2000 w woj. podkarpackim była

szczególnie istotna w procesie prowadzonych postępowań administracyjnych dotyczących planów i przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na obszary Natura 2000 (np. lokalizacja wiatraków, przejść dla zwierząt itp.). Pozytywnym efektem współpracy było udostępnianie służbom ochrony przyrody publikacji wydawanych staraniem tych organizacji, np. „Ocena planów i przedsięwzięć znacząco oddziałujących na obszary Natura 2000”, „Jakość ocen oddziaływania na środowisko w Polsce” i innych. Na projektowanych obszarach Natura 2000 w woj. podkarpackim obejmujących w ponad 80% ustanowione prawne formy ochrony przyrody, zasady ochrony wdrażane były na podstawie obowiązujących „planów ochrony dla tych obszarów” zatwierdzonych stosownymi rozporządzeniami Wojewody Podkarpackiego.

Istotnym działaniem administracji rządowej woj. podkarpackiego w zakresie ochrony obszarów Natura 2000 było prowadzenie postępowań administracyjnych dotyczących wydawania zezwoleń, uzgodnień i opinii związanych z realizacją planów i projektów przedsięwzięć na obszarach Natura 2000, w zakresie wynikającym z przepisów ustawy o ochronie przyrody i ustawy Prawo ochrony środowiska⁷. Wykonywanie przez administrację rządową w województwie obowiązków wynikających z ustawy o ochronie przyrody to głównie uzgadnianie projektów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gmin dotyczących obszarów Natura 2000 oraz wydawanie opinii do projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dotyczących obszarów Natura 2000 w zakresie wynikającym z przepisów ustawy Prawo ochrony środowiska. W uzgodnieniach i opiniach uwzględniane były ograniczenia wynikające z ustanowienia obszaru Natura 2000, były one m.in. przesłankami do wydawania decyzji odmownych. Administracja rządowa w województwie stosownie do przepisów ustawy Prawo ochrony środowiska uczestniczyła w procedurze oceny oddziaływania planowanych przedsięwzięć na środowisko, które nie były bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000, ale mogły znacząco oddziaływać na ten obszar. W okresie do końca 2007 r., w ramach tej procedury, wydanych zostało ponad 400 opinii w sprawie konieczności uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach w związku z możliwością oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 oraz ok. 100 opinii w sprawie obowiązku sporządzenia raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko, wydano także ok. 80 postanowień w sprawie uzgodnienia warunków realizacji przedsięwzięcia.

Innym zadaniem administracji rządowej było opiniowanie zgodności planu działalności rolnośrodowiskowej z celem ochrony obszaru Natura 2000. W zakresie tej procedury wydanych zostało (wg stanu na koniec 2007 r.) ok. 200 opinii o zgodności planowanej działalności rolnośrodowiskowej z celem ochrony lub

⁷ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U.2001, nr 62 poz. 627).

z planem ochrony obszaru chronionego. W ramach monitorowania obszarów sieci Natura 2000 wydanych zostało ponad 400 oświadczeń dla przedsięwzięć współfinansowanych ze środków funduszy strukturalnych UE, a realizowanych na tych obszarach.

Zadania administracji rządowej to także transfer informacji i prezentacja projektowanych obszarów Natura 2000 w województwie podkarpackim. Celem zrozumienia i akceptacji programu Natura 2000 szczególnie przez władze samorządów lokalnych współorganizowane były w woj. podkarpackim spotkania konsultacyjne, seminaria regionalne, publikowane były informacje, itp.

LITERATURA

1. M. Bar, J. Jendrośka (2005): Proces inwestycyjny a ochrona środowiska: decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach i inne wymagania prawne. Praktyczny poradnik prawny. Centrum Prawa Ekologicznego. Wrocław.
2. M. Behnke, M. Kistowski, A. Tyszecki (2004): System ocen oddziaływania na środowisko w granicach obszarów Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 w wybranych krajach Unii Europejskiej oraz Polsce. Eko-Konsult, Gdańsk.
3. Dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa - Dz.U.UE L z dnia 25 kwietnia 1979 r. Nr 103.1.
4. Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory - Dz.U.UE L z dnia 21 maja 1992 r. Nr 206.7
5. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody - Dz.U. Nr 92, poz.880 z późn. zm.
6. Sieć Natura 2000, 10 pytań-10 odpowiedzi - Ministerstwo Środowiska, Warszawa, listopad 2004.
7. Łustacz Ł.(2002): Prawo UE a ochrona środowiska, [w:] Wybrane problemy zarządzania środowiskowego, Wyd. PWE, Warszawa.
8. „Natura dla ludzi - ludzie dla Natury”(2005) - opracowanie IUCN, Warszawa.
9. Machuińska H. (2004): Ochrona środowiska w: Prawo Unii Europejskiej, pod red. J. Barcza, Wyd. PWN, Warszawa.
10. Bernacka A., Jermaczek A., Kierus M., Ruszlewicz A. (2004): Uspołecznione planowanie ochrony przyrody na obszarach sieci Natura 2000. Wyd. Klubu Przyrodników.
11. Buszko - Briggs M. (2003): - Natura 2000 w lasach Polski - skrypt dla każdego. Maszynopis powielony, COWI, Białowieża, dostępny w formacie pdf na www.kp.org.pl/n2k
12. Iddle E., Bines T. (2003): - Planowanie ochrony obszarów cennych przyrodniczo: przewodnik dla praktyków i ich szefów. Wydawnictwo Klubu Przyrodników, Kraków.
13. II Polityka Ekologiczna Państwa, Rada Ministrów, 2000, www.mos.gov.pl/mos/put_VI Program działania Unii Europejskiej w ochronie środowiska Our Future Our Choice, www.europa.eu.int/comm/environment
14. P. Pawlaczyk, A. Jermaczek (2004): Natura 2000 - narzędzie ochrony przyrody. Planowanie ochrony obszarów Natura 2000. WWF Polska, Warszawa.
15. Finansowanie sieci Natura 2000, podręcznik - tłumaczenie z j. niemieckiego, wyd. 2005.

16. Podręcznik: Ocena planów i przedsięwzięć znacząco oddziałujących na obszary Natura 2000. Wytyczne metodyczne dotyczące przepisów Artykułu 6(3) i (4) Dyrektywy Siedliskowej 92/43/EWG. 2001. Komisja Europejska. DG Środowisko – polskie tłumaczenie wydane w 2005 r. nakładem WWF Polska.
17. Stasiak A., Czapiewski K.Ł. (2007): Przestrzenne zagospodarowanie a rozwój polskiej wsi [w:] Dylematy Przestrzennego rozwoju wsi polskiej na tle Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013/15. Biuletyn zeszyt 234, pod red. A. Stasiaka PAN KPZK Warszawa, s. 33-51
18. Symonides E. (2007): Ochrona przyrody. Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
19. Makomaska-Juchiewicz M., Tworek S.(2003): Ekologiczna sieć NATURA 2000. Problem czy szansa. IOP PAN, Kraków.
20. Pawlarczyk P., Jermaczek A. (2004): Natura 2000 – narzędzie ochrony przyrody. WWF Polska, http://www.kp.org.pl/pdf/poradniki/natura_2000_narzedzie.pdfWarszawa.
21. Strony internetowe: www.mos.gov.pl, www.wwf.pl, www.lkp.org.pl

ALINA WALENIA
TERESA MIŚ

EUROPEJSKA SIEĆ EKOLOGICZNA NATURA 2000 – CELE, UWARUNKOWANIA
I MOŻLIWOŚCI ZASTOSOWANIA W POLSCE

STRESZCZENIE

Celem niniejszej publikacji jest przedstawienie znaczenia obszarów Natura 2000 w polityce ekologicznej Wspólnoty Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem tej problematyki w woj. podkarpackim. Na podstawie materiałów empirycznych oraz literatury dotyczącej omawianego problemu przedstawione zostały obowiązujące zasady tworzenia, zarządzania i zapewnienia ochrony obszarów N2000 wg uregulowań prawnych w Polsce wynikających z obowiązujących dyrektyw Rady Europy:79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. i 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r.

ALINA WALENIA
TERESA MIŚ

THE EUROPEAN ECOLOGICAL NATURA 2000 NETWORK - THE AIMS, CONDITIONS
AND THE POSSIBILITIES OF IMPLEMENTATION IN POLAND

SUMMARY

The aim of this publication is to present the significance of the areas Natura 2000 in the ecological policy of the European Community regarding the issue in the podkarpackie voivodship. On the basis of the empirical materials and literature concerning the given issue there were presented the current rules of creation, management and protection of the N2000 areas in accordance with the law regulations in Poland resulting from the current directives of the Council of the European Union: 79/409/EEC of 2 April 1979 and 92/43/EEC of 21 May 1992